

**POLITIKE I DOBRE PRAKSE
ZAPOŠLJAVANJA MLADIH U EVROPI
I SRBIJI**

KRALJEVO

ČAČAK

**GORNJI
MILANOVAC**

Autor: Žarko Šunderić

POLITIKE I DOBRE PRAKSE ZAPOŠLJAVANJA MLADIH U EVROPI I SRBIJI

PRE UVODA...oo

Ova brošura nastala je kao deo projekta "Učešće omladinskog civilnog sektora u kreiranju politika zapošljavanja mladih u Srbiji", koji finansira švajcarska organizacija Solidar Suisse SLA, Kancelarija u Srbiji, u okviru programa Dostojanstven rad. Projekat sprovede Biznis Start-Up Centar Kragujevac i NVO Suadeo iz Čačka.

Cilj projekta je da podigne nivo učešća i aktivnosti organizacija civilnog društva i mladih u kreiranju politika zapošljavanja mladih, kako bi se doprinelo rešavanju velikog problema našeg društva – visoke stope nezaposlenosti mladih.

Projekat se realizuje na teritoriji 3 lokalne samouprave – Kraljevo, Čačak i Gornji Milanovac.

Brošura koja je pred vama ne nudi gotova rešenja i odgovore na kompleksno pitanje na koji način povećati aktivnost i podići stopu zaposlenosti mladih ljudi, ali daje pregled politika i dobrih praksi u Evropi i Srbiji, te preporuku za razmišljanje i buduće delovanje donosilaca odluka i svih ostalih aktera u društvu, uključujući i civilni sektor.

Velika svetska ekonomska kriza, koja u različitim oblicima traje od 2008. godine, dovela je do toga da se tržište radne snage u mnogim ekonomijama smanjuje, te radnih mesta nema dovoljno ni za postojeći „zaposleni“ radni kontigent. Usled toga, mladi koji napuštaju obrazovanje ne ulaze na tržište rada, već usled nesigurnog tržišta rada odlazu zapošljavanje, što dovodi do dugoročnih posledica u društvu. Najpre, ukoliko smanjenje broja zaposlenih nije praćeno povećanjem produktivnosti i inovacijom, ekonomija se smanjuje i ekonomski razvoj trpi. U isto vreme usled dugotrajne nezaposlenosti dolazi do gubitka ljudskog kapitala, koji postaje teško nadoknadiv, neizvestan i skup. Pored toga, nezaposlenost stvara nezadovoljstvo mladih i nepoverenje u društvo, u sistem i pojedince, čime se stvara okruženje za razvoj mnogih nepoželjnih društvenih pojava.

Ovo je još značajnije ako se zna na osnovu prethodnih uporednih iskustava u ekonomskim krizama, da se pun uticaj krize na tržište rada ostvaruje uz određeno odlaganje, te da pad zaposlenosti može da traje dosta duže od pada bruto društvenog proizvoda (u daljem tekstu: BDP). Zbog svega ovoga neophodna je snažna poruka svih slojeva društva da je zaposlenost mladih ne samo prioritet u strateškim i programskim dokumentima, već da je zaposlenost mladih prioritet u budžetima institucija i fondovima i programima Evropske unije.

Pored povećanja sredstava za sprovođenje dogovorenih preporuka, važan put ka povećanju zaposlenosti u društvu biće efikasniji rad institucija sistema, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. U tom smislu, neophodno je ojačati sve one delove društva koji zahtevaju efikasniji i efektivniji rad postojećih institucija. „Potražnja“ za efikasnijim institucijama će vremenom stvoriti „ponudu“ efikasnijih institucija.

Problem nezaposlenosti je toliko ozbiljan i dugoročni problem da bi bilo naivno pretpostavljati da se tim problemom može baviti samo određeni sektor za zapošljavanje u Vladi, pokrajini ili opštini. Za rešavanje ovog problema neophodno je da sve ključne institucije koje se bave razvojem bave pitanjem nezaposlenosti. Problem nezaposlenosti je podjednako važno pitanje za donosiocje odluka u oblasti zapošljavanja, privrede i ekonomskog razvoja, poljoprivrede, trgovine, telekomunikacija, ali i obrazovanja, socijalne politike, i dr.

Nezaposlenost mladih (15-24) u Srbiji veoma je izražena i znatno iznad opšte stope nezaposlenosti. Prvi udar krize dodatno je pogoršao položaj na tržištu rada ranjivih grupa, posebno mladih, osoba bez kvalifikacija, ruralnog stanovništva, izbeglih i raseljenih lica.

U Srbiji je zaposlenost od početka krize pala više nego BDP i može se smatrati dramatičnim. Broj zaposlenih radnika radnog uzrasta (15-64 godine) pao je za skoro 200.000 ili oko 7% samo u toku prve godine krize, između oktobra 2008. i oktobra 2009. godine. U istom periodu broj nezaposlenih lica (15-64) porastao je za skoro 60.000, što je povećalo stopu nezaposlenosti sa 14,7% na 17,4%.

Tržište rada u Republici Srbiji karakteriše neusklađenost između ponude i potražnje radne snage, pojačana neskladom u kvalifikacionoj i starosnoj strukturi, visoka dugoročna nezaposlenost, visoka stopa nezaposlenosti mladih od 15-24 godina i visoka stopa nezaposlenosti lica sa nižim i srednjim nivoima obrazovanja, uz velike regionalne disproporcije u nezaposlenosti.

Na osnovu podataka iz Ankete o radnoj snazi iz aprila 2012. godine, indikatori tržišta rada se pogoršavaju. Stopa zaposlenosti nastavlja da opada, dok stopa nezaposlenosti i dalje raste.

Nezaposlenost u Republici Srbiji je visoka. Broj nezaposlenih, kao i stopa nezaposlenosti, kontinuirano raste od 2008. godine, kao posledica uticaja ekonomske krize na tržište rada. Ukupan broj nezaposlenih lica radnog uzrasta (15-64), prema podacima ARS-a iz aprila 2012.

godine, iznosi oko 735.000. Stopa nezaposlenosti lica radnog uzrasta (15-64) u aprilu 2012. godine iznosi 26,1%.

Nižu stopu nezaposlenosti od opšte stope ima samo Beogradski region (22,8%), Region Šumadije i Zapadne Srbije (26,1%) ima stopu koja je jednaka opštoj, dok najvišu stopu nezaposlenosti ima Region Južne i Istočne Srbije (27,7%).

Učešće neformalno zaposlenih lica radnog uzrasta (15-64) u ukupnoj zaposlenosti iznosi 15,5%. Posmatrano prema godinama starosti, **nešto manje od polovine nezaposlenih (44,0%) su lica koja pripadaju dvema najmlađim starosnim grupama (15-24, 25-34)**, čije je učešće u ukupnoj nezaposlenosti (15+) u aprilu 2012. godine iznosilo 16,3% i 27,7%.

Nezaposlenost mladih starosne dobi 15-24 u Republici Srbiji je veoma izražena i znatno je iznad opšte stope nezaposlenosti (50,9% u odnosu na 26,1%). Stopa nezaposlenosti mladih se u aprilu 2012. godine smanjila za 1 procentni poen u odnosu na novembar 2011. godine (51,9%). Međutim, i pored smanjenja stope nezaposlenosti, ona pokazuje da je **svaka druga mlada osoba u Republici Srbiji nezaposlena**.

Stopa zaposlenosti mladih se u aprilu 2012. godine povećala za minimalnih 0,4 procentna poena, a stopa aktivnosti za 0,3 procentna poena u odnosu na novembar 2011. godine. Bitno manji rast nezaposlenosti u poređenju sa velikim padom zaposlenosti sugerise da je veliki broj osoba koje su prestale da rade

prešao u neaktivnost, a ne u nezaposlenost. Najveći pad zaposlenosti zabeležen je u najmlađoj starosnoj grupi (15-24), ali u isto vreme, nezaposlenost u toj grupi je takode pala, sugerišući da se mladi ljudi u vreme krize često odlučuju za nastavak obrazovanja kao alternativnu traganju za poslom. Kada govorimo o problemima mladih na tržištu rada treba napomenuti da je zaposlenost u neformalnom sektoru najveća kod mladih (15-24) i iznosi 28,8%.

Međutim, mali ukupan broj zaposlenih je samo deo problema na tržištu rada u Republici Srbiji. Struktura i kvalitet zaposlenosti predstavljaju podjednak izazov. Praćenjem indikatora tržišta rada po različitim demografskim i obrazovnim kategorijama u protekloj deceniji može se zaključiti da tržište rada u Republici Srbiji ima mnoge dualne dimenzije:

- formalno i neformalno tržište,
- javni sektor naspram privatnog,
- radni odnos na neodređeno ili određeno vreme,
- mladi i stariji pripadnici radne snage,
- žene i muškarci na tržištu rada,
- obrazovani i manje obrazovani pripadnici radne snage, itd.

Položaj zaposlenih u mnogome se razlikuje u zavisnosti od ovih dimenzija, naročito da li je

lice zaposleno u formalnoj ili neformalnoj ekonomiji ili kod poslodavca koji je u privatnoj ili javnoj svojini. Isto tako, vrsta ugovora o radu koji utvrđuje prava i obaveze zaposlenog i poslodavca u bitnoj meri određuje i sigurnost i fleksibilnost radnog mesta. Položaj na tržištu rada zavisi i od toga da li lica pripadaju nekoj od ranjivih i često marginalizovanih grupa na tržištu rada.

Pored izrazito visoke nezaposlenosti, tržište rada Srbije odlikuje se i visokom neaktivnošću, posebno u periodu nakon početka ekonomske krize. Kontingent neaktivnih sastavljen je od veoma heterogenih grupa stanovništva, a sama neaktivnost je manje vidljiva od nezaposlenosti i stoga privlači manju pažnju šire javnosti, pa i kreatora javnih politika.

Ipak, ekonomske i socijalne posledice neaktivnosti, posebno kada je reč o stanovništvu radnog uzrasta izvan obrazovanja, veoma su slične posledicama nezaposlenosti. Rast neaktivnosti u doba ekonomske krize uzrokovan je pre svega rastom broja neaktivnih osoba starijih od 55 godina (dok se broj neaktivnih u starosnoj grupi 15–54 smanjio), koji sada čine oko tri petine neaktivnih, tako da problem neaktivnosti poslednjih godina postaje sve više problem reaktivacije starijeg stanovništva.

Sve dok postoji visoka stopa neaktivnosti prisutan je i veliki neiskorišćeni potencijal za srpsku privredu, kao i za svaku drugu zemlju. To je upravo razlog zbog koga je Evropska unija u svojoj novoj strategiji za održivi rast i zaposlenost, Evropa 2020, postavila kao cilj povećanje stope zaposlenosti stanovništva sta-

rog od 20 do 64 godine na najmanje 75 procenata. Za Srbiju kao zemlju koja teži članstvu u Evropskoj uniji, a koja u ovoj oblasti izuzetno zaostaje za njom, neophodno je da usvoji politike koje bi dovele do povećanja stope aktivnosti odraslog stanovništva kako bi se vremenom, uz rast tražnje za radom kao neophodni preduslov, iskoristio pun potencijal radne snage.

Ukoliko su suočeni sa dugim periodima bez zaposlenja, mladi gube znanja i veštine i otežava im se prvi ulazak ili povratak na tržište rada, što povećava verovatnoću sticanja trajnog "ožiljka" u smislu nižeg ukupnog životnog dohotka, a u težim slučajevima i mogućnost za pojavu devijantnih oblika ponašanja. Analize ukazuju na postojanje pet grupa neaktivnih osoba koje se razlikuju po uzrocima neaktivnosti i mogućnostima za aktivaciju. Kod starijih osoba i osoba srednjeg uzrasta identifikovane su tri grupe neaktivnih lica koje se međusobno značajno razlikuju: penzioneri, domaćice i tzv. neaktivni „nezaposleni“ (osobe koje ne traže aktivno posao, ali sebe percipiraju kao nezaposlene), dok se kod mladih suštinski razlikuju dve grupe: oni koji su na obrazovanju i oni koji nisu na obrazovanju.

Od ukupnog broja neaktivnih, gotovo 22% čine osobe uzrasta između 15 i 24 godine, pri čemu je učešće neaktivnih mladih muškaraca u ukupnoj neaktivnosti muškaraca znatno više nego učešće mladih žena u ukupnoj neaktivnosti žena (26% naspram 18,9%).

Za oko 650.000 neaktivnih osoba između 15 i 29 godina osnovni uzrok neaktivnosti je trenutno

školoavanje (347.000 srednjoškolarci i 213.000 studenata). Ove osobe karakteriše „duboka“ neaktivnost: u 90% situacija navode da ne žele da rade, a tranzicija ka drugim statusima u oba posmatrana perioda praktično i ne postoji (u proseku 98% njih ne menja status).

Osnovni uzrok njihove neaktivnosti je nedostatak fleksibilnih poslova koje bi mogli da usklade sa obrazovanjem. Dodatno, mladi se suočavaju i sa najvišom stopom nezaposlenosti od svih grupa – 43,2%, koja, iz perspektive neaktivnosti, predstavlja snažan demotivirajući faktor za uključivanje na tržište rada.

Učešće onih koji su neaktivni zbog obrazovanja u ukupnom broju neaktivnih osoba u Srbiji nešto je niže u odnosu na prosek EU i zemlje u regionu, pa se može reći da veliki broj osoba koje su neaktivne zbog obrazovanja predstavlja uobičajenu tendenciju. Ipak, karakteristično za Srbiju jeste da se veliki broj mladih školuje znatno duže nego što je to predviđeno, ali da veliki deo mladih proces obrazovanja ne ocenjuje kao adekvatan za sticanje radnih veština. U tom smislu ekstenzivno školovanje više je posledica slabih izgleda za zapošljavanje, nego stvarne želje za unapređivanjem veština.

U studijama koje su se bavile mladima na tržištu rada kao jedan od osnovnih uzroka njihove neaktivnosti navodi se nedostatak fleksibilnih poslova koji bi mogli da se usklade sa studiranjem.

Osnovna analiza neaktivnosti ove grupe ukazuje na to da su neaktivni mladi koji nisu na obrazovanju znatno bliže aktivaciji na tržištu

rada u odnosu na one koji su na obrazovanju, jer više od polovine (56%) njih navodi da bi želelo da počne da radi. Ipak, 95% njih ne traži posao.

Ono što brine kada posmatramo kategoriju neaktivnih mladih koji se nalaze na obrazovanju jeste da je za više od polovine ove kategorije mladih proces obrazovanja završen pre pet ili više godina, a tek jedna četvrtina ovih osoba ima radno iskustvo. U tom smislu, dodatan problem može biti umanjivanje/zaboravljanje znanja i sposobnosti koje su stečene u procesu obrazovanja usled prolaska vremena od kada su završili školovanje, što dovodi do efekta trajnih ožiljaka ('scarring effect') po buduću produktivnost i životni dohodak takvih osoba.

EVROPSKA UNIJA /EU

Evropska unija je problem nezaposlenosti mladih prepoznala te je prethodnih godina sve svoje glavne politike fokusirala na problem zaposlenosti mladih. Strategija Evropa 2020, kao i njene prateće platforme i programi jasno prepoznaju zapošljavanje mladih kao glavni cilj svih evropskih društava. Strategija Evropa 2020 kaže da budući prosperitet Evrope zavisi od mladih.

Strategija pod nazivom Evropa 2020: Strategija pametnog, održivog i inkluzivnog rasta¹ (u daljem tekstu: Strategija „Evropa 2020.”) predstavlja osnovni dokument aktuelnog strateškog okvira EU. Usvajanje ovog dokumenta predstavlja pokušaj uspješnije koordinacije ekonomske i socijalne politike na nivou EU, s obzirom na dosadašnje ostvarivanje ciljeva Lisabonske strategije i njene socijalne dimenzije – Agende socijalne politike 2000–2005, odnosno Socijalne agende 2006–2010. Ova strategija u jedan od ciljeva za zemlje članice postavlja sledeći cilj: Udeo onih koji prerano napuštaju školovanje treba da bude ispod 10%, anajmanje 40% mladih treba da ima stečeno tercijarno obrazovanje. Prvi cilj ove strategije je: 75% stanovništva starosti između 20 godina i 64 godine treba da bude zaposleno.

Strategijom „Evropa 2020.” utvrđuju se i smernice koje se posebno odnose na oblast zapošljavanja: povećanje participacije na tržištu rada i smanjenje strukturne nezaposlenosti; razvoj obučene radne snage koja odgovara pot-

1 / Usvojena na Samitu EU 17. juna 2010. godine.

rebama tržišta rada, promovisanje kvalitetnih poslova i celoživotnog učenja; poboljšanje učinka sistema obrazovanja i obuka na svim nivoima, kao i povećanje učešća osoba sa visokim obrazovanjem. U segmentu koji se odnosi na zapošljavanje, Strategija „Evropa 2020.“ ističe cilj povećanja stope zaposlenosti stanovništva starosti 20—64 godine na najmanje 75% do 2020. godine. Takođe, na nacionalnom nivou od država članica će se očekivati, između ostalog, da sprovedu nacionalni plan za realizaciju fleksigurnosti (eng. flexicurity) da bi se smanjila segmentacija tržišta rada i olakšalo postizanje ravnoteže između posla i (porodičnog) života.

U Evropskoj uniji (EU) živi približno sto miliona mladih, koji čine jednu petinu ukupnog stanovništva. Uprkos neprikosnovenim mogućnostima koje nudi savremena Evropa, mladi se suočavaju sa izazovima – koje je ekonomska kriza pogoršala – u okviru sistema obrazovanja i obuke, kao i u pristupu tržištu rada. Nezaposlenost mladih je neprihvatljivo visoka i iznosi 21%. Neophodno je drastično unaprediti sistem ulaska mladih na tržište rada kako bi se postigla ciljna stopa zaposlenosti od 75% među stanovništvom uzrasta od 20 godina do 64 godine.

Evropska unija je utvrdila ciljanu stopu zaposlenosti od 75% za žene i muškarce do 2020. godine, za starosnu grupu 20—64 godine: u pitanju je ambiciozna posvećenost održivosti evropskog socijalnog modela, sistema socijalne zaštite, privrednog rasta i javnih finansija.

Obučena radna snaga je ključan faktor izgradnje konkurentne, održive i inovativne privrede

u skladu sa ciljevima strategije Evropa 2020. U vremenu budžetskih ograničenja i nezabeleženih pritisaka konkurencije na globalnom nivou, moraju se prioritizovati politike zapošljavanja i obučavanja EU usmerene na prelazak ka zelenoj, pametnoj i inovativnoj privredi.

Evropska unija se može izboriti sa svim ovim izazovima i značajno podići stope zaposlenosti, posebno žena i mladih i starih radnika, ali samo odlučnom akcijom usmerenom na četiri ključna prioriteta:

— **Prvo, bolje funkcionisanje tržišta rada.** Strukturne, hronično visoke stope nezaposlenosti predstavljaju neprihvatljiv gubitak ljudskog kapitala: one obeshrabruju radnike i vode ka preranom napuštanju tržišta rada i socijalnoj isključenosti. Politike fleksigurnosti su najbolji instrument za modernizaciju tržišta rada: one moraju biti uzete u obzir i prilagođene postkriznom kontekstu kako bi ubrzale tok reformi, umanjile segmentaciju tržišta rada i omogućile isplativost promene radnog mesta i drugih prelazaka na tržištu rada.

— **Drugo, bolje obučena radna snaga,** sposobna da doprinese i prilagodi se tehnološkoj promeni novim oblicima organizacije rada. Ovo je značajan izazov, imajući u vidu potrebne veštine koje se ubrzano menjaju, kao i stalnu neusklađenost veština na tržištu rada EU. Ulaganje u sisteme obrazovanja i obuke, projekcije potreba za veštinama i usluge posredovanja i vođenja ključan su faktor za povećanje produktivnosti, konkurentnosti, privrednog rasta i, konačno, stope zaposlenosti. Evropska unija je posvećena unapređenju nivoa obrazovanosti

smanjenjem stope ranog napuštanja školovanja na 10% i manje, kao i povećanjem stope završetka tercijarnog ili ekvivalentnog obrazovanja najmanje na 40% do 2020. godine.

— **Treće, veći kvalitet radnih mesta i uslovi rada.** Kvalitet i kvantitet radnih mesta ne isključuju jedan drugog: visoki nivoi kvaliteta radnih mesta u EU prate jednako visoka radna produktivnost i stepen aktivnosti. Uslovi rada i fizičko i mentalno zdravlje radnika moraju biti uzeti u obzir kako bi se ispunili zahtevi današnjih profesionalnih karijera, koje odlikuje povećana fluktuacija radnika na intenzivnijim i zahtevnijim radnim mestima i novi oblici organizacije rada.

— **Četvrto, snažnije politike zapodsticanjestvaranja novih radnih mesta i tražnje za radnom snagom.** Nije dovoljno obezbediti da ljudi ostanu aktivni i steknu prave veštine da bi našli posao: oporavak mora biti zasnovan na rastu kojim se stvaraju nova radna mesta. Moraju biti stvoreni odgovarajući uslovi za stvaranje novih radnih mesta, uključujući i ona u kompanijama koje koriste poslovne modele zasnovane na visokokvalifikovanoj radnoj snazi i značajnom ulaganju u istraživanje i razvoj. Selektivna smanjenja troškova rada van zarade ili dobro targetirane subvencije za zapošljavanje mogu biti podsticaj poslodavcima da zaposle dugoročno nezaposlene i druge radnike isključene sa tržišta rada. Za povećanje stope zaposlenosti od suštinskog značaja su i politike za korišćenje ključnih resursa za stvaranje novih radnih mesta i promovisanje preduzetništva i samozapošljavanja.

Evropska komisija smatra da su neophodne hitne aktivnosti država članica i, prema potrebi, država kandidata, kako na nacionalnim tako i regionalnim nivoima, ali i na nivou EU, za rešavanje izazova sa kojima se mladi suočavaju.

SRBIJA /SRB

Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011—2020. godine (usvojena od strane Vlade Republike Srbije 2011. godine) ima za cilj da pruži podršku prelasku na novi model razvoja Republike Srbije u okviru kojeg je neophodno da zaposlenost i smanjenje siromaštva zauzimaju centralno mesto. U kontekstu smernica i preporuka Strategije „Evropa 2020.” i uz uvažavanje karakteristika nacionalnog tržišta rada definisan je osnovni cilj politike zapošljavanja: da se do kraja 2020. godine uspostavi efikasan, stabilan i održiv trend rasta zaposlenosti i da se politika zapošljavanja kao i institucije tržišta rada potpuno usklade sa tekovinama EU.

Prioriteti politike zapošljavanja za ostvarivanje osnovnih ciljeva su: povećanje zaposlenosti, ulaganje u ljudski kapital i socijalno uključivanje.

Nacionalni akcioni plan zapošljavanja (NAPZ) na godišnjem nivou operacionalizuje ciljeve aktivne politike zapošljavanja, kao i prioritetne kategorije teže zapošljivih lica. Republika Srbija će tokom 2013. i 2014. u procesu evropskih integracija pripremiti Program reformi u oblastima zapošljavanja i socijalne politike (Employment and Social Reform Program).

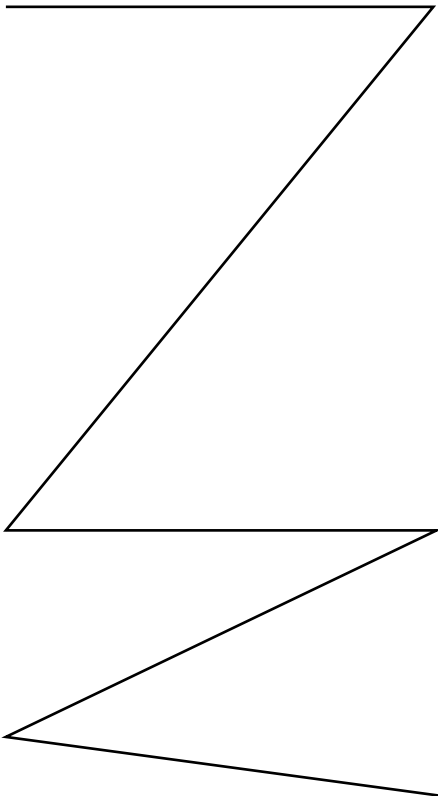
Ovaj program će predstavljati opsežan plan reformi u oblasti zapošljavanja, a njegovo sprovođenje će biti praćeno od strane Evropske komisije sve do punopravnog članstva Srbije u EU.

Nacionalna strategija zapošljavanja predviđa da bi u budućem razvoju Republike Srbije rast potrošnje trebalo da se zameni rastom investicija. Ciljani parametri su:

- podizanje udela fiksnih investicija na 25% u 2015. i 28% u 2020. godini (uz prosečni godišnji rast od 9,7%);
- redukcija udela potrošnje države u BDP sa 20,5% u 2009. na 12,4% u 2020. godini;
- podizanje udela izvoza robe i usluga u BDP sa 27,6% u 2009. na 65% u 2020. godini;
- bitno sužavanje deficita tekućih transakcija u platnom bilansu sa 7,1% u 2010. na 3,3% BDP u 2020. godini.

Prosečan godišnji realni rast BDP bi u tom slučaju iznosio 5,8%. Vrednost BDP u 2020. godini dostigla bi 52,7 milijardi evra, ili oko 7,5 hiljada evra po glavi stanovnika. U okviru ove dinamike, do kraja posmatranog perioda produktivnost bi se kumulativno uvećala za 50,4%, a stopa zaposlenosti stanovništva radnog uzrasta, zahvaljujući sadejstvu rasta zaposlenosti i smanjivanja stanovništva radnog uzrasta, bi prešla granicu od 60% u 2020. godini (što odgovara porastu broja zaposlenih za preko 400.000).

Ova tabela je izvod iz Nacionalne strategije zapošljavanja i prikazuje poseban cilj koji se bavi zapošljavanjem mladih. Ona ukazuje na ključne indikatore koje treba pratiti do 2020. godine, ali i rezultate koje bi Strategija trebalo da postigne.

CILJ	INDIKATOR	POLAZNO STANJE	OČEKIVANI REZULTAT	IZVOR PODATAKA
<p>Zapošljavanje mladih</p>	<p>Stopa aktivnosti mladih — proporcija aktivnih stanovnika starosti 15—24 u ukupnom stanovništvu radnog uzrasta, razvrstano prema polu, obrazovnom nivou, regionima.</p> <p>Stopa zaposlenosti mladih — proporcija zaposlenih mladih 15—24 u ukupnom stanovništvu radnog uzrasta, razvrstano prema polu, obrazovnom nivou, regionima.</p> <p>Stopa nezaposlenosti mladih — proporcija nezaposlenih mladih 15—24 u aktivnom stanovništvu radnog uzrasta, razvrstano prema polu, obrazovnom nivou, regionima.</p> <p>Broj mladih obuhvaćenih merama aktivne politike zapošljavanja, razvrstano prema polu, dužini traženja posla, okruzima, regionima.</p> <p>Broj mladih koji se zaposlio sa evidencije NSZ, razvrstano prema polu, obrazovnom nivou, dužini traženja posla, okrugu, regionu. Stopa aktivnosti mladih 15—24 / 28,2% u 2010. godini.</p>	<p>Stopa zaposlenosti mladih 15—24 - 15,2% u 2010. godini.</p> <p>Stopa nezaposlenosti mladih 15—24 - 46,1% u 2010. godini.</p> <p>Broj mladih 15—30 obuhvaćenih merama aktivne politike zapošljavanja - 61.279 u 2009. godini.</p> <p>Broj mladih 15—30 koji se zaposlio sa evidencije NSZ - 59.082 u 2010 godini.</p>	<p>Stopa aktivnosti mladih 15—24 - 30,7% u 2020. godini.</p> <p>Stopa zaposlenosti mladih 15—24 - 23,3% u 2020. godini.</p> <p>Stopa nezaposlenosti mladih 15—24 - 24% u 2020. godini.</p> <p>Odnos stope nezaposlenosti mladih i stope nezaposlenosti stanovništva radnog uzrasta: 2,1:1.</p> <p>Učešće mladih 15—19 u obrazovanju - 90% u 2020. godini.</p> <p>Učešće mladih 20—24 u obrazovanju - 40% u 2020. godini.</p>	<p>RZS</p> <p>MERR</p> <p>NSZ</p> <p>Ministarstvo prosvete i nauke</p> <p>Ministarstvo omladine i sporta</p>

Akcionni plan zapošljavanja za 2013. godinu definiše ciljeve na kojima je prioritarno neophodno raditi. Ostvarenju osnovnog cilja politike zapošljavanja – da se u Republici Srbiji do kraja 2020. godine uspostavi efikasan, stabilan i održiv trend rasta zaposlenosti, kao i da se politika zapošljavanja i institucije tržišta rada usklade sa tekovinama EU – doprineće ostvarenje pojedinačnih ciljeva politike zapošljavanja u 2013. godini koji su usmereni na:

- unapređenje institucija tržišta rada,
- podsticanje razvoja regionalne i lokalne politike zapošljavanja i podsticanje zapošljavanja u manje razvijenim područjima,
- unapređenje kvaliteta radne snage i
- podsticanje zapošljavanja i socijalnog uključivanja teže zapošljivih lica i posebno osetljivih kategorija nezaposlenih lica.

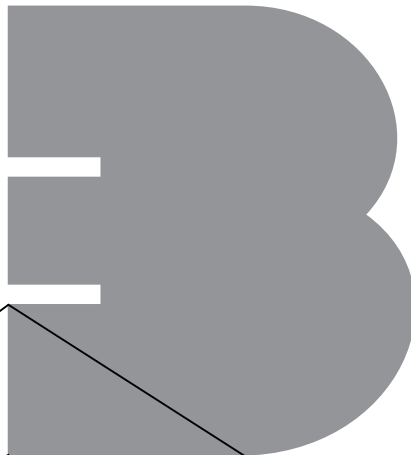

DOBRE

PRAKSE

ZAPOŠLJAVANJA

MLADIH

EVROPSKA UNIJA / EU

Dokument „Mladi u pokretu“ (Youth on the Move) predstavlja jednu od ključnih inicijativa čiji je cilj pronalaženje rešenja za izazove sa kojima se suočavaju mladi, kao i da se mladima pomogne da ostvare uspeh u okviru ekonomije zasnovane na znanju. Ovaj dokument predstavlja okvirnu agendu kojom se najavljuju nove ključne aktivnosti, podstiču postojeće aktivnosti i osigurava sprovođenje drugih aktivnosti na nivou EU i na nivou pojedinih država, vodeći računa o načelu supsidijarnosti.

Cilj ove inicijative je da se poboljša kvalitet i međunarodna privlačnost evropskih visokoškolskih institucija i podigne ukupan kvalitet svih nivoa obrazovanja i obuke u EU, povezujući izuzetnost i pravičnost kroz promovisanje mobilnosti studenata i specijalizanata, te da se poveća zaposlenost mladih ljudi.

Na nivou EU, Evropska komisija ulaže napore sa ciljem da:

- 1 integriše i ojača programe mobilnosti, univerzitetske i istraživačke programe EU (kao što su Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus i Marija Kiri) i poveže ih sa nacionalnim programima i resursima;
- 2 ubrza program modernizacije visokog obrazovanja (kurikuluma, upravljanja i finansiranja), uključujući i kroz uvođenje procesnih pokazatelja za merenje rezultata univerziteta i obrazovnih ishoda u globalnom kontekstu

- 3 istraži načine za promovisanje preduzetništva kroz programe mobilnosti za mlade kadrove;
- 4 promovise prepoznavanje neformalnog i informalnog učenja;
- 5 pokrene Okvir za zapošljavanje mladih koji će sadržati mere u domenu javnih politika usmerene na smanjenje stopa nezaposlenosti mladih: namera je da se, u saradnji sa državama članicama i socijalnim partnerima, olakša ulazak mladih na tržište rada kroz pripravnički i specijalistički staž ili neko drugo radno iskustvo, uključujući i kroz plan („Tvoj prvi EURES posao“) usmeren na povećanje mogućnosti zapošljavanja mladih podsticanjem mobilnosti širom EU.

Na nacionalnom nivou, države članice treba da:

- 6 obezbede efikasno ulaganje u sistem obrazovanja i obuke na svim nivoima (od predškolskog do tercijarnog);
- 7 poprave obrazovne ishode, pristupajući svakom segmentu (predškolskom, osnovnoškolskom, srednjoškolskom, stručnom i tercijarnom) u okviru integrisanog pristupa, obuhvatajući ključne kompetencije, radi smanjenja preranog napuštanja školovanja;
- 8 povećaju otvorenost i relevantnost obrazovnih sistema stvaranjem nacionalnih okvira kvalifikacija i boljim prilagoda-

njem ishoda učenja potrebama tržišta rada; olakšaju ulazak mladih na tržište rada kroz integrisanu akciju, koja će, između ostalog, pokrivati i vođenje, save-tovanje i pripravnčki staž.

Inicijativa „Mladi u pokretu“ sprovodi se kroz sinergiju sa drugom krovnom inicijativom pod nazivom „Agenda za nove veštine i nova radna mesta“, predviđenom u Strategiji „Evropa 2020“.

Inicijativa „Mladi u pokretu“ ima četiri osnovna pravca delovanja:

9 Pametan i inkluzivan rast zavisi od mera u okviru sistema **celoživotnog učenja**, čiji je cilj razvijanje ključnih kompetencija i kvalitetnih ishoda učenja, u skladu sa potrebama tržišta rada. Evropa mora uopšteno da proširi i unapredi mogućnosti učenja koje se nalaze na raspolaganju mladim ljudima, uključujući podršku usvajanju veština kroz neformalne obrazovne aktivnosti. Inicijativa „Mladi u pokretu“ daje podršku realizaciji ovih mera, između ostalog, kroz izradu predloga Preporuke Saveta kojom se države članice podstiču na rešavanje problema visoke stope preranog napuštanja obrazovanja, kroz inicijativu „2011. godina – Evropska godina volontiranja“, kao i Preporuku Saveta na temu priznavanja neformalnog i informalnog obrazovanja. Evropska komisija promovise i stručno obrazovanje kroz obuku pripravnika i visokokvalitetne specijalizacije kao iskustva učenja na radnom mestu, čime se olakšava ulazak na tržište rada.

10 U Evropi je neophodno povećati procenat mladih koji pohađaju **visoko ili neki drugi ekvivalentan oblik obrazovanja**, kao odgovor na konkurenciju u okviru ekonomije zasnovane na znanju, i kako bi se podstakao razvoj inovacija. Takođe, potrebno je učiniti visoko obrazovanje u Evropi privlačnijim i pristupačnijim za ostatak sveta, osposobiti ga da se ponese sa izazovima globalizacije, prvenstveno promovisanjem mobilnosti učenika i istraživača. Inicijativa „Mladi u pokretu“ teži unapređivanju kvaliteta, privlačnosti i adekvatnosti visokog obrazovanja, kao i promovisanju veće i kvalitetnije pokretljivosti i zapošljivosti, između ostalog, predlaganjem nove agende za reformu i osavremenjivanje visokog obrazovanja, uključujući inicijativu za definisanje procesnih pokazatelja za procenu učinka univerzitetskog obrazovanja i izradu nove međunarodne strategije EU za promovisanje privlačnosti visokog obrazovanja u Evropi i negovanje akademske saradnje i razmene sa partnerima iz sveta.

11 Podrška obrazovnoj mobilnosti kroz programe i inicijative EU biće analizirana, proširena i povezana sa resursima na nivou država i regiona. Veća pažnja biće posvećena međunarodnoj saradnji. Inicijativom „Mladi u pokretu“ biće podržana težnja da svi mladi Evrope do 2020. godine mogu da provedu deo svog obrazovanja u inostranstvu, između ostalog, i obukom na radnom mestu. Preporuka Saveta za uklanjanje prepreka mobilnosti studenata predložena je kao deo paketa mera

inicijative „Mladi u pokretu“, što uključuje i sistem za procenu stepena mobilnosti (Mobility Scoreboard) kojim će se meriti napredak država članica u ovoj oblasti. Biće postavljena namenska internet prezentacija inicijative „Mladi u pokretu“ za informisanje o mobilnosti i mogućnostima za obrazovanje u EU², dok će Evropska komisija predložiti uvođenje kartice „Mladi u pokretu“ kojom će se olakšati mobilnost.

12 Posebna pažnja biće posvećena ulozi **jav-
nih službi za zapošljavanje**, kroz podsticaj uvođenju **Omladinske garancije (Youth Guarantee)** kojom će se osigurati da sve mlade osobe imaju zaposlenje, da se nalaze u procesu obrazovanja ili u procesu aktivacije, kreiranjem Evropskog sistema praćenja otvorenih radnih mesta i pružanjem podrške mladim preduzetnicima.

SRBIJA

Programi i mere aktivne politike zapošljavanja u Srbiji realizuje Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ). Srbija iz budžeta godišnje izdvaja oko 0,1% BDP za aktivne mere zapošljavanja. Akcionim planom se svake godine utvrđuju mere koje će biti finansirane iz budžeta. Iako su mala sredstva, sprovođenje ovih mera predstavlja važan podsticaj zapošljavanju. Ipak, sprovođenje akcionog plana za

² Povezan sa postojećim portalom PLOTEUS o mogućnostima za obrazovanje. Evropska komisija je objavila i portal „Tvoja Evropa“ (Your Europe), u okviru kojeg odeljak o obrazovanju i mladima sadrži informacije o pravima i mogućnostima za studente i mlade u Evropi.

zapošljavanje je u značajnoj meri ugroženo, pošto je rebalansom budžeta za 2013. godinu gotovo 2/3 ovih ionako skromnih sredstava – ukinuto. Ukoliko se u budžetu za 2014. godinu značajno ne poveća nivo sredstava za sprovođenje aktivnih mera zapošljavanja onda se može zaključiti da akcioni plan za zapošljavanje ostaje u bukvalno smislu – mrtvo slovo na papiru.

Programi i mere aktivne politike zapošljavanja koji bi u cilju povećanja zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti trebalo³ da se realizuju su:

1. Posredovanje u zapošljavanju lica koja traže zaposlenje:

Povezivanje ponude i tražnje na tržištu rada, selekcija lica koja traže zaposlenje, savetovanje usmereno na izbor odgovarajućih poslova, obuka za aktivno traženje posla, klub za traženje posla, utvrđivanje individualnog plana zapošljavanja sa nezaposlenim, upućivanje lica koje traži zaposlenje poslodavcu radi izbora za zasnivanje radnog odnosa ili drugog radnog angažovanja, sajam zapošljavanja dr.

2. Profesionalna orijentacija i savetovanje o planiranju karijere:

Psihološko savetovanje lica pri izboru, promeni zanimanja i donošenju odluka u vezi sa karijernim razvojem, unapređenje kompetencija za aktivno traženje posla, trening samoefikasnosti, psihološka procena za potrebe selekcije

³ Napomena: akcioni plan je usvojen od strane Vlade Republike Srbije

za zapošljavanje, uključivanje u programe dodatnog obrazovanja i obuka i programe preduzetništva uključujući i socijalno preduzetništvo i zadrugarstvo, psihološka procena za potrebe klasifikacije, pružanje informacija o tržištu rada i mogućnostima za razvoj karijere, organizovanje sajмова profesionalne orijentacije i dr.

3. Subvencije za zapošljavanje poslodavcima:

Poslodavci koji pripadaju privatnom sektoru i koji zapošljavaju nezaposlene na novootvorenim radnim mestima mogu ostvariti pravo na subvenciju za otvaranje novih radnih mesta. Subvencija se isplaćuje u jednokratnom iznosu, radi zapošljavanja do 50 nezaposlenih lica koja su prijavljena na evidenciju NSZ. Izuzetno, subvencija se može odobriti za zapošljavanje preko 50 nezaposlenih lica radi ujednačavanja regionalnog razvoja, uklanjanja dispariteta na tržištu rada i većeg stepena zapošljavanja u okviru grinfild i braunfield investicija. Ukoliko se na novootvorenim radnim mestima zapošljavaju osobe sa invaliditetom, subvenciju mogu koristiti i poslodavci iz javnog sektora.

Visina subvencije u 2013. godini, prema stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade iznosi:

— za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) - 400.000,00 dinara po korisniku kada se zapošljava 11 i više lica, odnosno 300.000,00 dinara po korisniku kada se zapošljava do 10 lica;

— za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) - 200.000,00 dinara po korisniku;

— za drugu grupu (u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka) i ostale jedinice lokalne samouprave - 100.000,00 dinara po korisniku.

U slučaju zapošljavanja osoba sa invaliditetom visina subvencije iznosi:

— za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) - 400.000,00 dinara po korisniku, bez obzira na broj lica koja se zapošljavaju;

— za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) - 250.000,00 dinara po korisniku;

— za drugu grupu (u rasponu od 80 do 100% republičkog proseka) i ostale jedinice lokalne samouprave - 150.000,00 dinara po korisniku.

4. Podrška samozapošljavanju:

Podrška podrazumeva pružanje stručne pomoći, obuku za nezaposleno lice i subvenciju za samozapošljavanje. Sredstva za samozapošljavanje se odobravaju u vidu subvencije radi osnivanja radnje, zadruge, ili drugog oblika preduzetništva od strane nezaposlenog ili udruživanjem više nezaposlenih, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač zasniva u njemu radni odnos.

Subvencija se u 2013. godini odobrava u jednokratnom iznosu od 160.000,00 dinara po koris-

niku, osim u slučaju samozapošljavanja osoba sa invaliditetom kada se subvencija odobrava u jednokratnom iznosu od 200.000,00 dinara po korisniku.

Korisniku novčane naknade može se isplatiti novčana naknada u jednokratnom iznosu radi samozapošljavanja.

Stručnu pomoć u cilju podsticanja samozapošljavanja nezaposleni ostvaruje kroz informativne i savetodavne usluge u poslovnim centrima i obuke iz preduzetništva, uključujući i socijalno preduzetništvo i zadrugarstvo, a podrška preduzetnicima u prvim godinama poslovanja se realizuje kroz mentoring program i specijalističke obuke.

5. Dodatno obrazovanje i obuka:

Dodatno obrazovanje i obuka jesu aktivnosti kojima se nezaposlenom i zaposlenom za čijim je radom prestala potreba kod poslodavca, kome nije moguće obezbediti odgovarajuće zaposlenje, pruža mogućnost da kroz proces teorijskog i praktičnog osposobljavanja stekne nova znanja i veštine radi zapošljavanja, odnosno stvaranja mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje. Dodatno obrazovanje i obuka sprovodiće se prema Godišnjem programu dodatnog obrazovanja i obuke koji je utvrđen ovim akcionim planom.

6. Podsticaji za zapošljavanje korisnika novčane naknade:

Korisnicima novčane naknade koji zasnjuju radni odnos na neodređeno vreme, jednokratno se isplaćuje 30% ukupnog iznosa novčane naknade (bez doprinosa za obavezno

socijalno osiguranje) koja bi im bila isplaćena za preostalo vreme do isteka prava na novčanu naknadu.

7. Javni radovi:

Javni radovi se organizuju u cilju zapošljavanja prvenstveno teže zapošljivih nezaposlenih lica i nezaposlenih u stanju socijalne potrebe, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i radi ostvarivanja određenog društvenog interesa.

U 2013. godini planirano je da se organizuju javni radovi u oblasti socijalnih, humanitarnih, kulturnih i drugih delatnosti; održavanja i obnavljanja javne infrastrukture i održavanja i zaštite životne sredine i prirode. Pravo učestvovanja u postupku organizovanja javnih radova u 2013. godini imaju organi teritorijalne autonomije i organi jedinica lokalne samouprave, javne ustanove i javna preduzeća, privredna društva, preduzetnici, zadruge i udruženja.

Sredstva namenjena za organizovanje javnih radova koristiće se za naknadu troškova zarada nezaposlenih lica uključenih u javne radove i troškova sprovođenja javnih radova. Troškovi zarade ne mogu biti niži od minimalne zarade utvrđene u skladu sa propisima o radu a određuju se u zavisnosti od stepena obrazovanja lica i raspoloživih sredstava za ovu meru.

U zavisnosti od vrste i složenosti poslova koje obuhvata javni rad, za sprovođenje određenih javnih radova, predviđa se organizovanje obuka, po internom programu poslodavca ili pro-

gramu obrazovne ustanove. Po završetku obuke licu se izdaje sertifikat o stečenim kompetencijama.

8. Mere aktivne politike zapošljavanja za osobe sa invaliditetom:

Mere aktivne politike zapošljavanja za osobe sa invaliditetom sprovode se kao deo procesa celokupne rehabilitacije pojedinca, radi povećanja nivoa zapošljivosti ili zapošljavanja osoba sa invaliditetom, u cilju i socijalnog uključivanja.

Mere aktivne politike zapošljavanja pod opštim uslovima sprovode se u grupama koje čine osobe sa invaliditetom i druga nezaposlena lica, odnosno pod uslovima propisanim za nezaposlena lica u svakom slučaju kada je to moguće, po proceni stručnih lica NSZ.

Mere aktivne politike zapošljavanja po prilagođenim programima sprovode se u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom, procenjenim profesionalnim mogućnostima i radnom sposobnošću.

Sastavni deo sveukupne profesionalne rehabilitacije čine i mere i aktivnosti usmerene na unapređenje uslova rada i podizanje efikasnosti osoba sa invaliditetom na radnom mestu, kao i jačanje kompetencija poslodavaca koji zapošljavaju osobe sa invaliditetom i drugih zainteresovanih subjekata, u cilju osposobljavanja za pružanje stručne pomoći kao podrške osobama sa invaliditetom kod zapošljavanja, uvođenja u posao ili na radnom mestu, praćenja pri radu i drugo.

9. Sufinansiranje programa ili mera aktivne po-

litike zapošljavanja predviđenih lokalnim akcionim planovima zapošljavanja sredstvima iz republičkog budžeta (po zahtevu teritorijalne autonomije ili jedinice lokalne samouprave):

Teritorijalna autonomija odnosno jedinica lokalne samouprave, mogla je do 31. januara 2013. godine, preko nadležne filijale NSZ, podneti zahtev ministarstvu nadležnom za zapošljavanje za učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja.

Uzimajući u obzir mišljenja filijala na podnete zahteve jedinica lokalne samouprave, NSZ dostavlja ministarstvu predlog za učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja, u roku od 30 dana od dana isteka roka za podnošenje zahteva.

U 2013. godini odobrava se učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja, i to:

- subvencije za samozapošljavanje;
- subvencije poslodavcima za zapošljavanje na novootvorenim radnim mestima;
- stručna praksa – radi sticanja praktičnih znanja i veština za samostalan rad u struci bez zasnivanja radnog odnosa i to za lica sa najmanjesrednjimobrazovanjem, bezobziranagodine života;
- sticanje praktičnih znanja uz zasnivanje radnog odnosa, za lica bez kvalifikacije;
- javni radovi.

Uslov za odobravanje učešća u finansiranju pro-

grama ili mera aktivne politike zapošljavanja je da jedinica lokalne samouprave ima:

- formiran lokalni savet za zapošljavanje,
- donet lokalni akcioni plan zapošljavanja (LA PZ),
- obezbeđeno više od polovine potrebnih sredstava za finansiranje određenog programa ili mere. Izuzetno, ukoliko se radi o nerazvijenoj jedinici lokalne samouprave, ministar nadležan za poslove zapošljavanja, u skladu sa Zakonom o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS”, br. 36/09 i 88/10) može odobriti učešće u finansiranju i kad je obezbeđeno manje od polovine potrebnih sredstava; - usklađene programe i mere sa prioritetima i ciljevima lokalnog ekonomskog razvoja i lokalnog tržišta rada.

Kriterijumi na osnovu kojih se odobrava učešće u finansiranju programa ili mera su:

- stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave,
- indikatori na lokalnom tržištu rada,
- predviđeni efekat programa ili mera i ekonomska opravdanost.

Prioritet za učešće u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja u 2013. godini imaju:

- nerazvijene jedinice lokalne samouprave
- utvrđene u skladu sa posebnim propisom Vlade,
- programi i mere predviđeni lokalnim akci-

onim planovima zapošljavanja koji uključuju teže zapošljiva lica i lica u stanju socijalne potrebe i

- zahtevi podneti od strane jedinica lokalnih samouprava koje su formirale lokalni savet za područje više jedinica lokalnih samouprava i usvojile zajednički plan zapošljavanja za područje tih jedinica lokalnih samouprava.

PAKET USLUGA ZA MLADE

Akcioni plan za zapošljavanje u 2013⁴ koji je usvojila Vlada Republike Srbije predvideo je Paket usluga za mlade, kao meru koja objedinjuje nekoliko mera i aktivnosti usmerene na nezaposlene mlade. U okviru ove mere, u prva tri meseca od prijave mlade osobe na evidenciju nezaposlenih, NSZ će:

- 1 / izvršiti procenu zapošljivosti lica;
- 2 / utvrditi individualni plan zapošljavanja i odrediti mere koje su najpogodnije za aktivaciju i podizanje zapošljivosti mladih;
- 3 / ponuditi posao ili neku drugu meru aktivne politike zapošljavanja koja može da pomogne u zapošljavanju (savetovanje, stručna praksa, obuka, subvencija za samozapošljavanje i sl.);
- 4 / informisati mlade o izazovima i posledicama rada u sivoj ekonomiji

Na žalost, ni ova mera nije sprovedena pošto nisu osigurana sredstva u Budžetu.

.....
4 <http://www.minrzs.gov.rs/doc/zaposljavanje/NAPZ%202013.pdf>

**PREPO
ZA
ZAPOS LJAV
MLADIH U SRBIJ**

DRUŠTVO UNAPREĐENJE POLITIKA ZANJAJ

1 / Treba sprovesti usvojeno. Potrebno je slediti preporuke usvojene kroz Nacionalnu strategiju zapošljavanja za period 2010—2020, kojom se predviđa da izdvajanja za aktivne mere zapošljavanja budu povećana na 0,4% BDP do 2013, a na 0,5% BDP do 2020. godine. Takođe, jednom potvrđena sredstva u budžetu ne bi trebalo ukidati tokom godine, jer se time obesmišljavaju svi usvojeni planovi i dogovori.

2 / Treba reorganizovati rad Nacionalne službe za zapošljavanje i osigurati da zaposleni u NSZ više vremena provode u radu sa klijentima, a manje na bavljenje internim administrativnim procedurama.

3 / Uvesti / osmisлити smanjenje doprinosa i to npr. samo na sektore koji zapošljavaju niže plaćen rad ili na manje razvijene regione Srbije. Alternativno, selektivno smanjenje doprinosa može da uključi dva umesto jednog kriterijuma: na primer, usmeriti se samo na niskoplaćene radnike u sektorima koji isplaćuju niže zarade ili u nedovoljno razvijenim regionima; ili fokusirati se samo na mlade radnike sa platom ispodprosečne zarade. Najvažniji predlozi za reformu sistema oporezivanja rada u cilju povećanja isplativosti rada, pa tako i veće aktivnosti, obuhvataju sledeće potencijalne promene:

a. Selektivno smanjenje doprinosa na teret poslodavaca i to isključivo za nižeplaćen rad.

b. Selektivno smanjenje doprinosa na teret zaposlenog. Kriterijumi selektivnosti mogu da budu različiti, kao na primer: 1/ Smanjenje doprinosa samo za one koji primaju minimalnu zaradu ili ostvaruju ispodprosečnu platu; 2/

Smanjenje doprinosa samo za sektore koji zapošljavaju nižeplaćen rad, ili na manje razvijene regione Srbije; 3/ Fokusirati se samo na mlade radnike sa platama ispod prosečne zarade.

c. Minimalnu osnovicu za uplatu doprinosa prilagoditi stvarnim časovima rada ili je potpuno ukinuti.

d. Ukoliko je moguće, povećati neoporezivi deo zarade do nivoa minimalne zarade.

e. Razmatranje ponovnog uvođenja neoporezivih beneficija za zaposlene (npr. topli obrok, regres) do univerzalno fiksiranog maksimuma.

4 / Potrebno je da se promeni preovlađujuća praksa programa obuka opšteg tipa, te da se više pažnje pokloni detaljnom redizajnu čitave programske oblasti sa prebacivanjem naglaska sa obuke u učionicama na obuke na radnom mestu (tzv. programi 'za poznatog poslodavca').

5 / Osigurati da se sprovodi program Paket usluga za mlade (po ugledu na program EU Omladinske garancije).

6 / Masovnije programe za mlade (poput "Prve šanse") trebalo bi kreirati i za mlade koji nemaju završenu srednju školu. Analize pokazuju da radno iskustvo kod mladih smanjuje verovatnoću neaktivnosti.

7 / Preporuke u vezi sa obrazovanjem slede iz analize neaktivnosti mladih i ukupnog obrazovnog profila neaktivnosti. Pošto verovatnoća neaktivnosti opada sa nivoom obrazovanja, po-

dizanje obrazovnog nivoa stanovništva na dugi rok, a posebno mladih koji su još na obrazovanju, uticalo bi na rast aktivnosti. U tom kontekstu, preporučuje se uvođenje obaveznog srednjeg obrazovanja i ekspanzija visokoškolskog obrazovanja, uz poštovanje standarda kvaliteta i dosledno sprovođenje reforme obrazovanja kojom bi se smanjio broj mladih koji ispadaju iz obrazovnog procesa i skratilo prosečno vreme studiranja.

8 / Što se tiče preporuka za povećanje aktivnosti, trebalo bi:

a. Sprovesti istraživanja na nacionalno-reprezentativnom nivou o dužini studiranja nakon reforme sistema visokog obrazovanja i istražiti dublje vezu između dužine školovanja i neaktivnosti.

b. Kreirati poslove, kao i institucionalni ambijent za njih, koji bi mogli da se usklade sa procesom studiranja kako bi se povećao broj aktivnih mladih koji su na obrazovanju.

c. Uvesti dodatne kriterijume kao što su: redovnost studiranja, godina upisa i sl. u kriterijume za definiciju osoba koje su na redovnom obrazovanju u okviru sistema socijalne zaštite.

d. Olakšati neaktivnim mladim majkama sa decom mogućnosti aktivacije kroz formiranje povremenih ili part-time poslova koji se obavljaju od kuće i koji bi mogli da se usklade sa obavezama u domaćinstvu i unapređivanja sistema usluga čuvanja dece.

e. Ostvariti čvršću vezu između sistema obrazovanja i aktivnih politika tržišta rada: infor-

misanje o programima obučavanja u cilju smanjivanja obeshrabrenosti mladih u pogledu mogućnosti za pronalaženje posla i obavezna obuka o vještinama za traženje posla u okviru sistema formalnog školovanja (prijavlivanje kod NSZ, pretraga poslova, pisanje radne biografije (SV), profesionalna orijentacija, itd.)

10 / Uspostaviti bolju koordinaciju među sistemima socijalne zaštite, zapošljavanja i obrazovanja u cilju integrisanog praćenja aktivacije korisnika socijalnih transfera sposobnih za rad.

10. Usmerenost na mlade tokom krize se pokazala kao dobra reakcija donosilaca odluka. Međutim, i mladi su heterogena grupacija, i bolje je ciljati one sa višestrukim faktorima rizika (npr. niže obrazovane u nerazvijenim regionima) nego visokoobrazovane i one sa srednjoškolskim kvalifikacijama za kojima postoji dovoljna tražnja na otvorenom tržištu

RADA.

LITERATURA

U pripremi ove brošure korišćena su javna dokumenta i programi Evropske komisije i Vlade Republike Srbije.

— Nacionalna strategija zapošljavanja u Republici Srbiji, 2011—2020, Vlada Republike Srbije, 2011.

— Akcioni plan zapošljavanja u Republici Srbiji za 2013. Godinu, Vlada Republike Srbije, 2013.

— Strategija Evropa 2020, Strategija pame-tnog, održivog i inkluzivnog rasta, Evropska komisija, 2010.

— Ključna inicijativa – Agenda za nove veštine i nova radna mesta; Evropski doprinos punoj zaposlenosti, Evropska komisija, 2010.

— Mladi u pokretu, Inicijativa za oslobađanje potencijala mladih sa ciljem realizacije pametnog, održivog i inkluzivnog rasta u Evropskoj uniji, Evropska komisija, 2010. godine

Takođe, korišćene su analize koje su u proteklom periodu sprovodile institucije Vlade, organizacije civilnog društva i eksperti. U tom smislu posebno se zahvaljujemo sledećim autorima:

— Mihail Arandarenko, Jelena Žarković – Rakić, Marko Vladislavljević (FREN), Analiza uticaja javnih politika i faktora koji utiču na neaktivnost: Mogućnosti za rast aktivnosti i zaposlenosti u Srbiji. Za potrebe Tim-a za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, decembar 2012.

— Gorana Krstić i Vali Corbanese, 2009. In search of more and better jobs for young people of Serbia, Employment Policy Papers, International Labour Office, Employment Programme, Subregional Office for Central and Eastern Europe — Budapest, ILO 2009/1.

SADRŽAJ

1 / PRE UVODA

2 / UVOD

3 / KRATKI POGLED NA PROBLEM
NEZAPOSLTENOSTI USRBIJI

7 / KRATKI POGLED NA PROBLEM
NEZAPOSLTENOSTI U SRBIJI, EVROPA (7), SRBIJA (9)

12 / DOBRE PRAKSE ZAPOŠLJAVANJA MLADIH
EVROPA (13), SRBIJA (15)

20 - 21 / PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE POSTOJEĆIH
POLITIKA ZAPOŠLJAVANJA MLADIH U SRBIJI

Biznis Start-up Centar
Kragujevac,
ul. Dr Zorana Đinđića 10/VI
e-mail: info@bsckragujevac.rs
tel: 034/333492; 034/330651
www.bsckragujevac.rs

Kragujevac, 2013.

UČEŠĆE OMLADINSKOG CIVILNOG SEKTORA U KREIRANJU POLITIKA ZAPOŠLJAVANJA MLADIH

SOLIDAR
SWITZERLAND

Swiss Labour Assistance SLA

"Objavljivanje ove publikacije podržao je Solidar Suisse/ Swiss Labour Assistance (SLA) – Kancelarija u Srbiji. Pisani tekstovi objavljeni u ovoj publikaciji odražavaju isključivo stavove autora i ne predstavljaju nužno zvanične stavove Solidar Suisse".